

חיוב סעודות בליל סוכות ופסח

1 פסחים עא, א

והיית אך שמח לרבות לילי י"ט האחרון לשמחה, אתה אומר לילי י"ט האחרון או אינו אלא לילי יום טוב הראשון, תלמוד לומר אך (שמח) חלק ... מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו.

2 רמב"ם הל' סוכה פ"ו

ו אוכלין ושותין וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום ובין בלילה. ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה אלא אם אכל אכילת עראי כביצה או פחות או יתר מעט.

3 שוע"ר סי' יד

ה אם רוצה להטיל בה ציצית תוך שלשים יום ולברך עליו הרשות בידו ואינה ברכה לבטלה ואע"פ שהוא פטור מן הדבר יכול לומר וצונו להתעטף כמו שהנשים מברכין על כל המצות שהן פטורות מהם מטעם שיתבאר בסי' י"ז עיי"ש.

4 שוע"ר סי' יז

ג ומכל מקום אפילו נקבות וודאים וכן עבדים אם ירצו להתעטף בציצית ולברך הרשות בידן, כמו שנוהגין בשאר מצות עשה שהזמן גרמא ויכולין לומר וצונו להתעטף בציצית אע"פ שהן אינן מצווין, מפני שהאנשים מצווים על כך, וגם הן כשמקיימין מצות שהם פטורים מהם, אעפ"י שאין להם שכר גדול כמצווה ועושה מכל מקום קצת שכר יש להם, לכן יכולות הן לברך על כל מצות שהן פטורין מהם אם עושין המצות כתיקונן בענין שהאנשים יכולים לברך עליהם.

5 שוע"ר סי' קפח

י וכל זה בשבת ויום טוב של שלש רגלים ... שהוא חייב לאכול פת שמברכין עליו ברכת המזון שבשבת נאמר וקראת לשבת עונג וביום טוב נאמר ושמחת בחגך ואין עונג ושמחה בלא אכילת לחם (שקובעים עליו סעודה) שהלחם הוא עיקר הסעודה שכל סעודה נקרא על שם הלחם.

6 שוע"ר סי' רמב

א שני דברים נתפרשו בשבת על ידי הנביאים והם כבוד וענג שנאמר וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד ועיקרן מן התורה שהשבת הוא בכלל מקראי קדש שנאמר וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש וגוי ומקרא קדש פירשו חכמים לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענגו בענג אכילה ושתיה. ויש אומרים שמקרא קדש הוא לקדשו באיסור עשיית מלאכה, אבל הכבוד בשבת ויו"ט והענג בשבת הן מדברי סופרים (אבל הענג והשמחה ביו"ט במאכל ומשתה הוא מן התורה כמו שיתבאר בסימן תקכ"ט).

7 שוע"ר סי' רעג

ז הורו הגאונים שזה שאמרו חכמים אין קידוש אלא במקום סעודה אין צריך שיגמור שם כל סעודתו אלא אפילו אם אכל כזית.

8 שוע"ר סי' עדר

ו וכיון שאכל יתר מעט מכביצה יצא ידי חובתו, אבל כביצה בלבד נקראת אכילת עראי ואינו יוצא בה. ויש אומרים שבכזית בלבד יוצא ידי חובתו.

9 שוע"ר סי' רצא

א יהא זהיר מאד לקיים סעודה שלישית ואף אם הוא שבע הרי יכול לקיים אותה (ביותר מכביצה מעט אבל כביצה ואף שכביצה היא סעודת עראי (ואינו יוצא בה)) מכל מקום מאחר שיש בה כדי שביעה נקרא סעודה (ויוצא בה) (ויש אומרים שאפילו בכזית יוצא ידי חובתו לכתחלה בכל אחת משלש סעודות כמו שיתבאר בסי' תרל"ט ויש להחמיר לכתחלה כסברא הראשונה אם אפשר לו).

10 שוע"ר סי' תקכט

א כשם שמצוה לכבד את השבת ולענגה כך כל ימים טובים שנאמר לקדוש ה' מכובד וכל ימים טובים נאמר בהן מקרא קדש.

ג איזה עונג זה שאמרו חכמים שחייב אדם לאכול בכל יו"ט ב' סעודות אחת בלילה ואחת ביום בשחרית.

ד ועיקר הסעודה הוא הלחם אשר הוא אוכל, לפיכך צריך להזהר שיאכל בכל סעודה פת יותר מכביצה מעט, שעד כביצה נקרא אכילת עראי.
ה וכבר נתבאר בסי' רמ"ב שהכבוד והעונג הן מצות מדברי סופרים ומפורשין על ידי הנביאים.

11 שוע"ר סי' תרלט

יא כבר אמרנו שמותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה וכמה היא אכילת עראי כביצה שכן דרך האדם לטעום פעם אחת מלא פיו חוץ לביתו ומלא פיו הוא כביצה שאין בית הבליעה מחזיק יותר מכביצה.
יז אין קצבה לסעודות של סוכה אלא אם ירצה לאכול בסוכה ואם ירצה לא יאכל רק מיני מאכלים שמותר לאכלן חוץ לסוכה שאין המצוה אלא שאם יאכל לא יאכל חוץ לסוכה.
במה דברים אמורים בחולו של מועד אבל ביום טוב ובשבת שהוא בתוך החג שחייב לאכול פת יותר מכביצה כמו שנתבאר בסי' רצ"א [א] צריך לאכול בתוך הסוכה.
ואם ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית ועל דרך שיתבאר.

במה דברים אמורים מלילה הראשונה של חג ואילך אבל בלילה הראשונה של חג דהיינו ליל ט"ו בתשרי צריך לאכול בתוך הסוכה אפילו בשעת הגשם, ואע"פ שהוא מצטער מחמת הגשם וכל המצטער פטור מן הסוכה, מכל מקום בלילה הראשונה חייב לאכול בסוכה, לפי שאנו למדין בגזרה שוה מחג המצות נאמר כאן בחג הסוכות בחמשה עשר יום לחדש ונאמר להלן בחג המצות בחמשה עשר יום לחדש, מה ט"ו יום האמור להלן לילה הראשונה חובה לאכול כזית מצה כמ"ש בסי' תע"ה אף ט"ו האמור כאן חובה לאכול בסוכה.

יט ויש חולקין על כל זה ואומרים שבכל סעודות שבת ויו"ט אין צריך לאכול פת רק כזית, ואם כן ביו"ט ושבת שבתוך החג אם ירצה שלא לאכול רק כזית ולאכלו חוץ לסוכה הרשות בידו.

ודבר זה אנו למדין בגזירה שוה מחג המצות, שחובה לאכול בסוכה בלילה הראשונה, אבל אין למדין בגזירה שוה זו שיהיה חובה לאכול אף בשעת הגשם, שכיון שהוא מצטער מחמת הגשמים הוא פטור מן הסוכה אף בלילה הראשונה.

12 הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים

מצה. גם בזמנה"ז דאורייתא (פסחים קד, א). הן אנשים הן נשים (שם מג, ב). וחדש הכתוב בלילי פסח, אף שגם בשאר יו"ט חייב לאכול פת, שאינו יוצא במצה עשירה (ר"ן פ' הישן).

וי"א שחייב פת ביו"ט אינו אלא מדברי סופרים – (שו"ע רבינו סתק"ט ס"ה. וראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ז).

– וצע"ק ממ"ש רבינו בסי' רמ"ב ס"א במוסגר. ודעת ר"י, ברא"ש ברכות שם סכ"ג, משמע שהוא מה"ת – ראה שם במעדני יו"ט – משום שמחה.

אבל אין שמחה בליל יו"ט הראשון מה"ת – שאג"א סי' סח באריכות – ואם כן גם לדבריו לא הוי אז אלא מדברי סופרים, מלבד ליל א' דחג הסוכות)

– לבד ליל א' דחג הסוכות דילפינן ממצה דחג הפסח.